Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

А. Г. ГРИГОРЬЯНЦ

АЙНАЛАМЫЗДАҒЫ ӘЛЕМ

Жалпы орта білім беретін мектептердің 1-сыныбына арналған оқулық

12-басылым

Өзбекстан Республикасы Халыққа білім беру министрлігі бекіткен

Чулпон атындағы баспа-полиграфия шығармашылық үйі
Ташкент – 2015

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

УЎК: 504.06=512.122(075)
КБК 20.1(5Каз)я71
Г 81

Жауапты редактор: **Акбар Бахрамов**

Пікір жазғандар:

Нусрат Алимкулов –
Низами атындағы ТМПУ-нің доценті, география ғылымының кандидаты;

Назира Ахмедова —
Республикалық Білім беру орталығының «Бастауыш білім беру» бөлімінің меңгерушісі;

Мазмуна Жалилова —
Алмалық қаласындағы №18 мектептің бастауыш сынып оқытушысы.

Шартты белгілер:

— сұрақтар;

— мультимедиалық қосымша;

— сабақ аяқталды.

Григорьянц, Аида Гайковна
Г81 Айналамыздағы әлем: 1-сыныпқа арналған оқулық./А.Г. Григорьянц – 12-басылым. – Т.: Чулпон атындағы БПШУ, 2015. – 56 б.
ISBN 978-9943-05-733-3

Бұл басылымға қатысты барлық құқықтар қорғалады және Чулпон атындағы баспа-полиграфия шығармашылық үйіне тиісті. Ондағы мәтіндер мен суреттерді баспаның келісімінсіз толығымен немесе ішінара көшіріп басуға рұқсат етілмейді.

УЎК: 504.06=512.122(075)
КБК 20.1(5Каз)я71

«Республика мақсатты кітап қорының қаржылары есебінен басылды».

© Чулпон атындағы БПШУ, 2014
© Чулпон атындағы БПШУ, 2015

ISBN 978-9943-05-733-3

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

МЕН ЖӘНЕ АЙНАЛАМДАҒЫ ӘЛЕМ

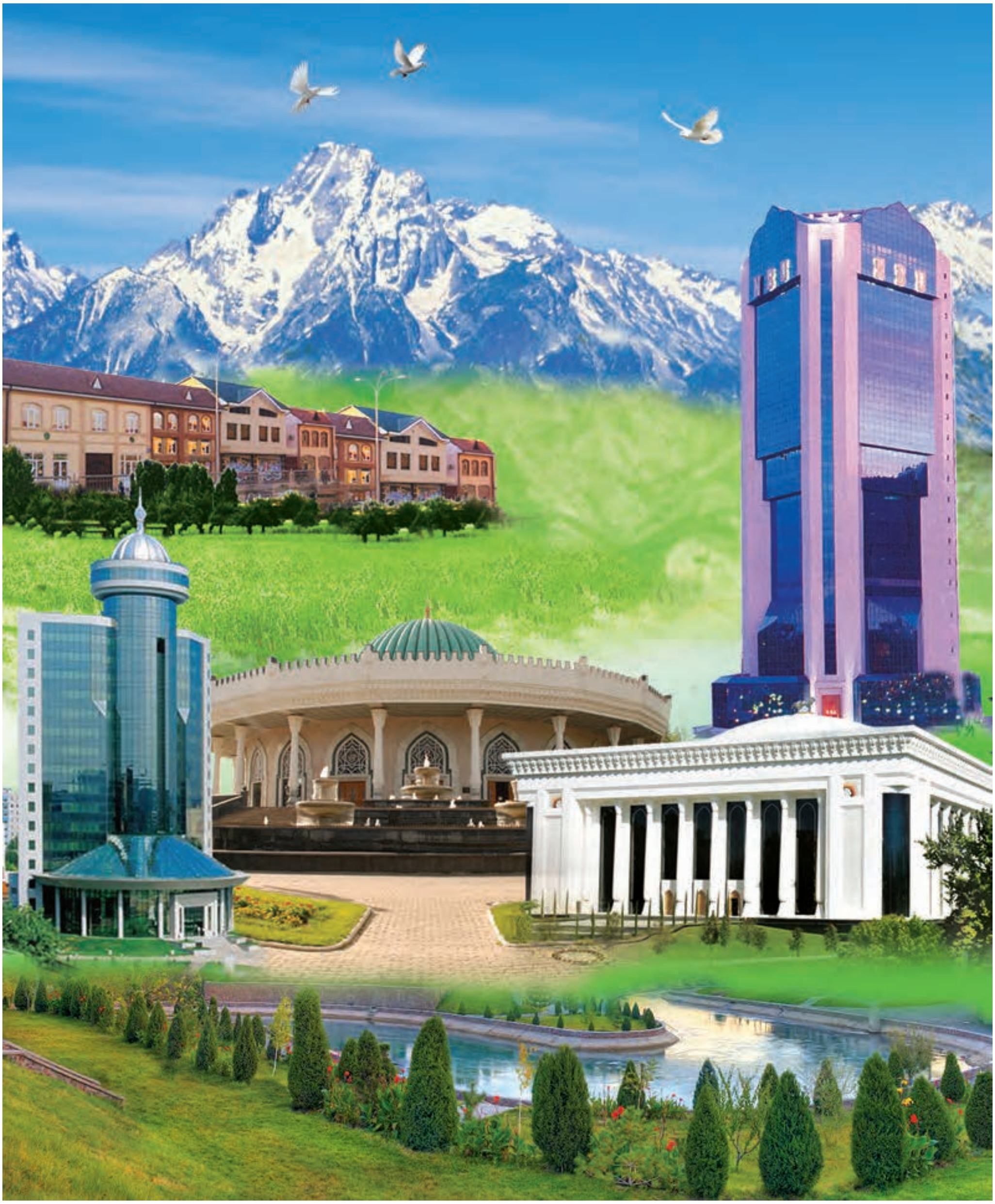

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

БІЗДІҢ МЕКТЕП

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

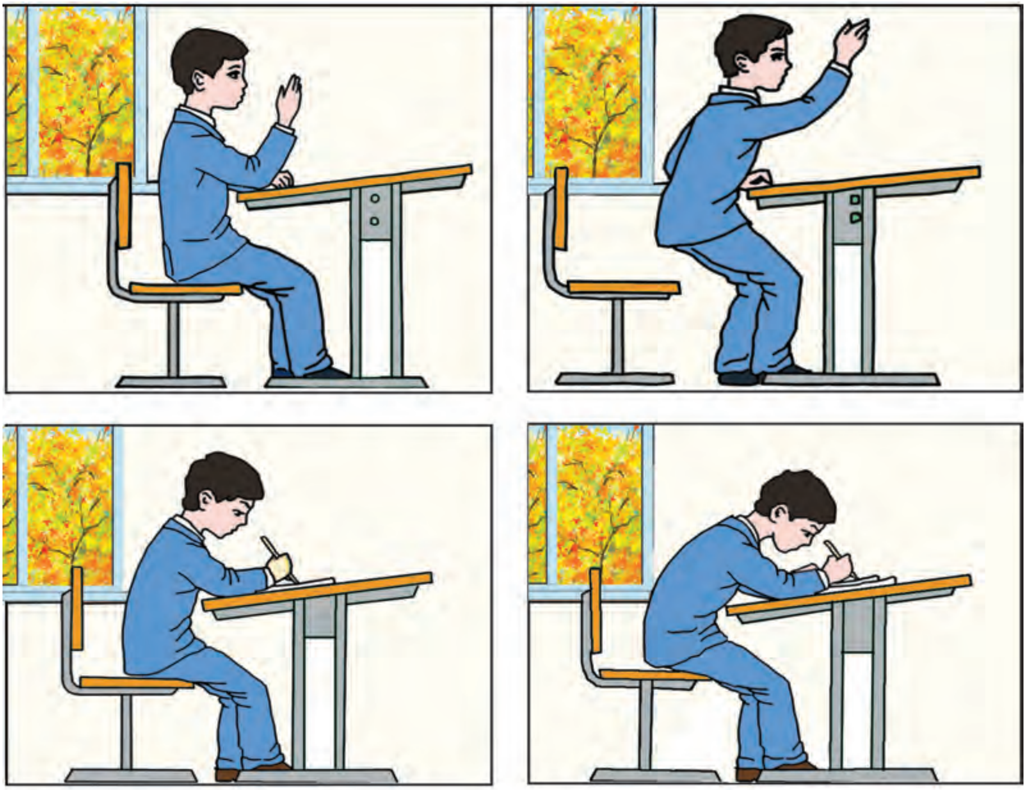

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

БІЗДІҢ МАХАЛЛА

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

КӨШЕДЕ ЖҮРУ ЕРЕЖЕЛЕРІ

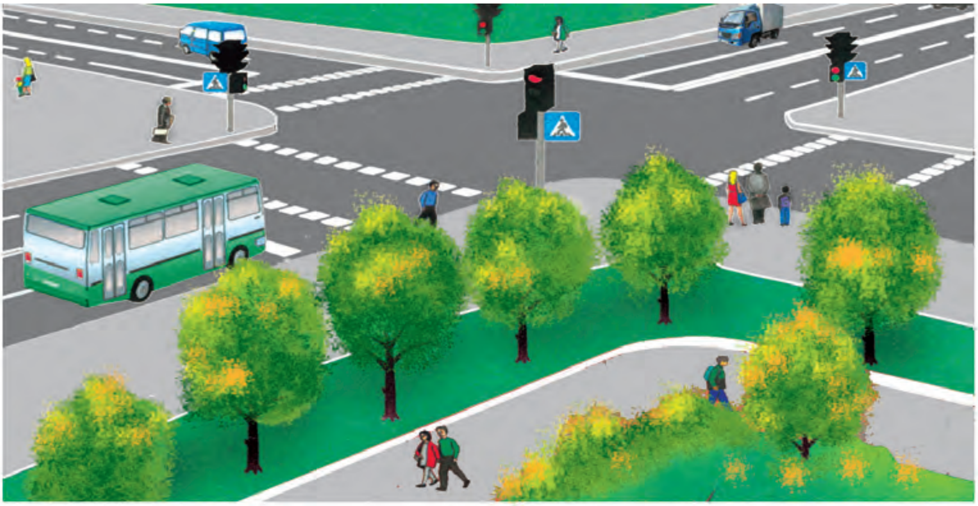

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

ОҚУШЫНЫҢ КҮН ТӘРТІБІ

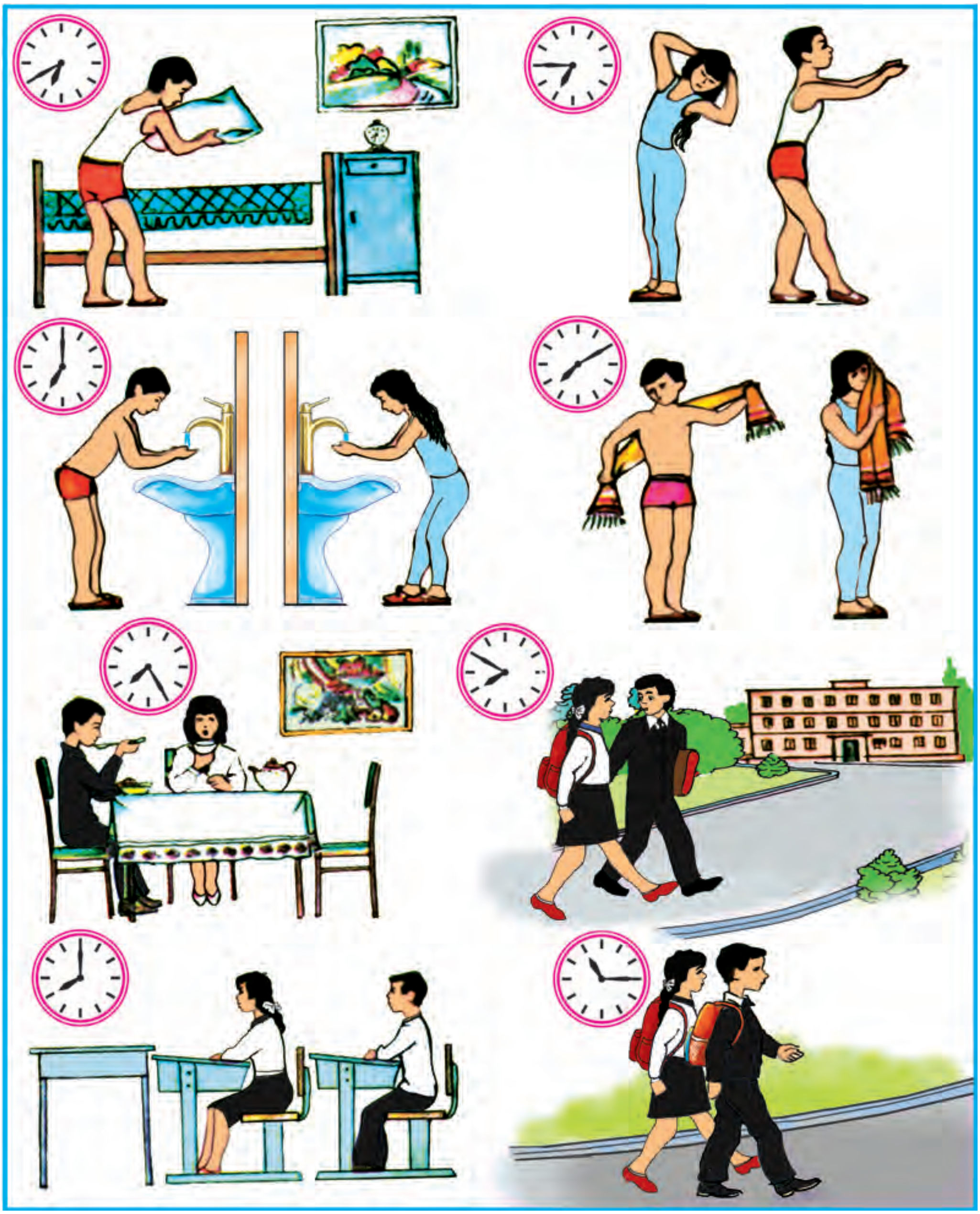

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

ЖЕКЕ ГИГИЕНА

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

КҮН

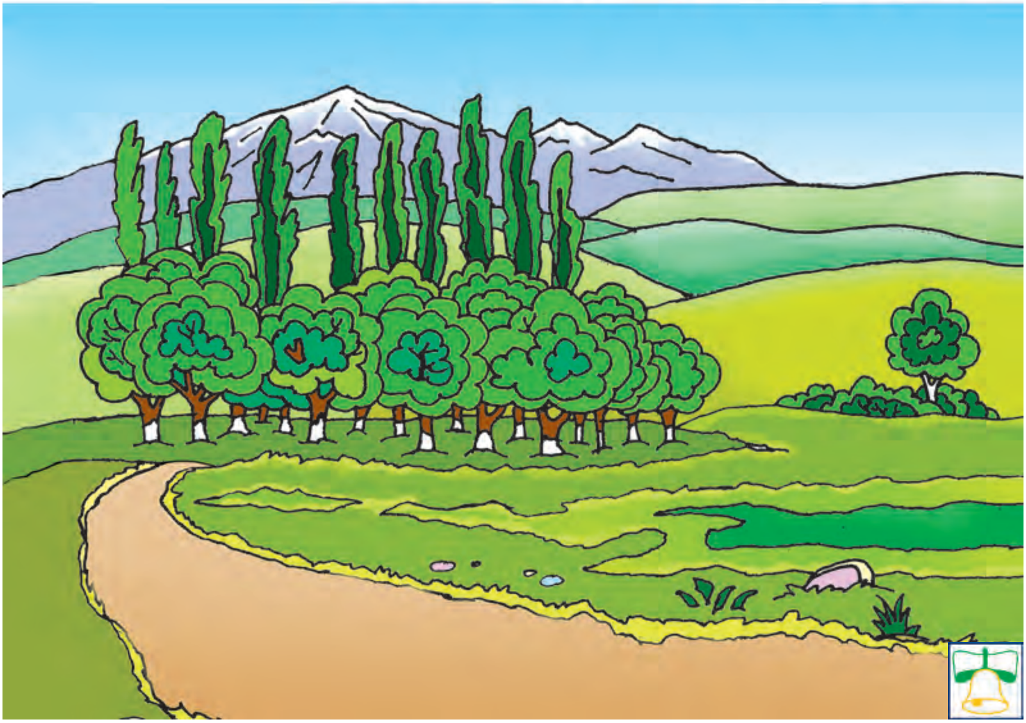

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

ЖЫЛ МЕЗГІЛДЕРІ

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

ӨСІМДІКТЕРДІҢ КҮЗГІ ТІРШІЛІГІ

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

АДАМДАРДЫҢ КҮЗГІ ЕҢБЕГІ

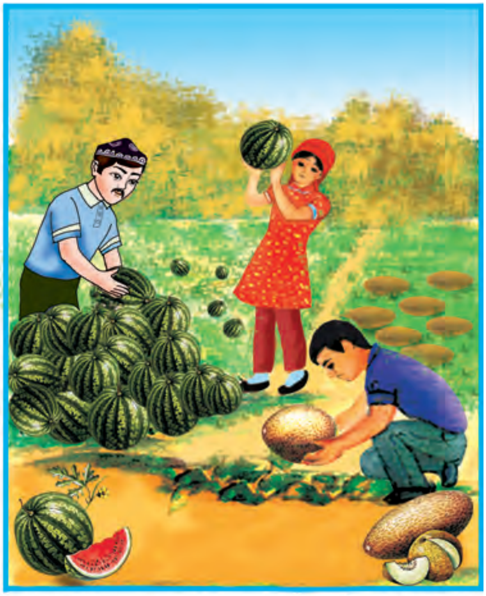

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

ӨСІМДІКТЕР ДҮНИЕСІ

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

ӨСІМДІК МҮШЕЛЕРІ

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

ГУЛЗАР

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

БӨЛМЕ ӨСІМДІКТЕРІ

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

ҮЙ ЖАНУАРЛАРЫ МЕН ҮЙ ҚҰСТАРЫ

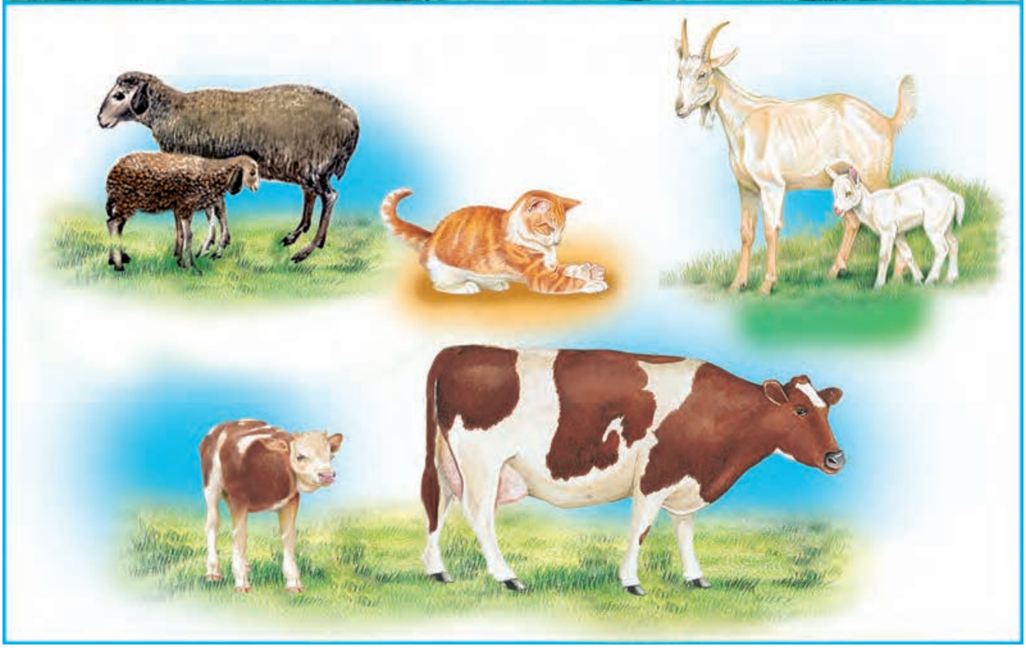

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

ЖАБАЙЫ ЖАНУАРЛАР

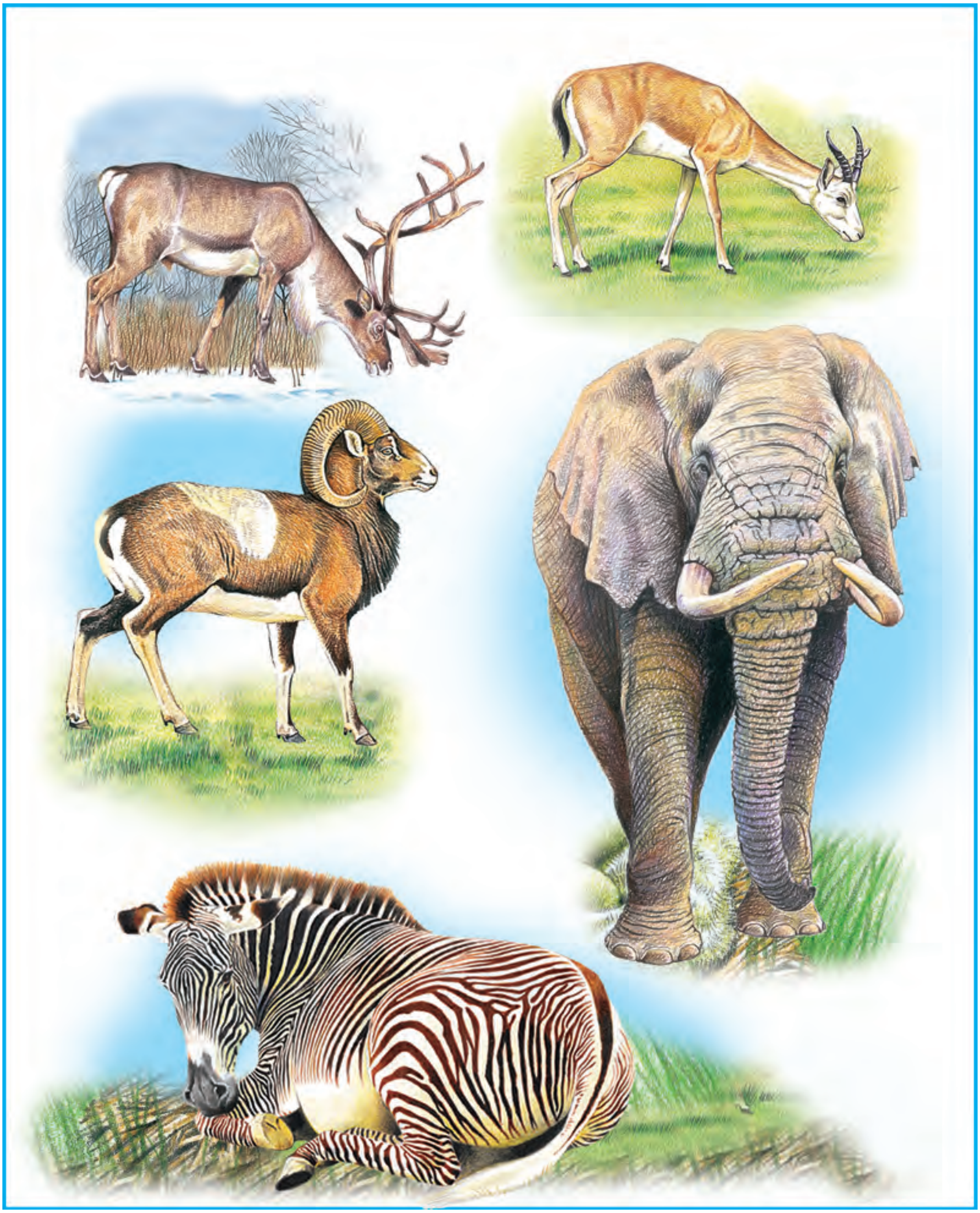

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

ҚҰСТАР

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

ЖӘНДІКТЕР

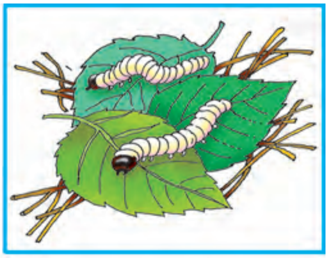

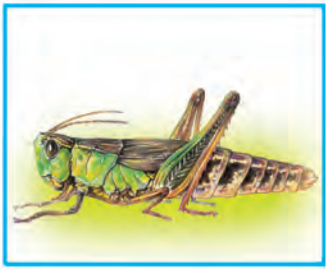

Жәндіктер далалы жерлерде, бау-бақшаларда кездеседі.

Бал арасы, құмырсқа, жібек құрты, қанқызы пайдалы жәндіктер. Пайдалы жәндіктерге зиян тигізбеу қорғау керек. Наурыз қоңызы, шыбын, маса, шегіртке — зиянкес жәндіктер.

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

ҚЫС

Қыс түсті. Күн суытып, қар жауды. Ағаштар ұйқыға кетті. Қыста күн қысқа болады. Барша жылы киім киеді.

31 желтоқсанда Жаңа жылды қарсы аламыз.

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

ЖАҢА ЖЫЛ

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

БІЗ ПАЙДАЛАНАТЫН ЖИҺАЗДАР

Біздің үйде үстел, орындық, диван, кресло, киім шкафы және кітап сөрелері бар.

Киім шкафына киімдер іліп қойылған. Кітап сөресінде әртүрлі кітаптар тұрады. Үй жиһаздарын ұқыпты ұстау керек.

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

АСХАНАДА

Біздің асханада әртүрлі ыдыс-аяқтар бар. Қазанда тамақ пісіреді. Шәугімде шай қайнатылады. Тамақ пісіргенде газды пайдаланамыз.

Біз газды сақтықпен пайдаланамыз. Мен асханада апама көмектесемін.

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

ЭЛЕКТР ЖАБДЫҚТАРЫ

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

КОМПЬЮТЕР

Компьютерде жазады, сурет салады және әртүрлі ойындарды ойнауға болады.

Компьютер арқылы жаңалықтарды білуге және хабарлауға болады. Мен де компьютерде жұмыс істеуді үйренемін.

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

Біз Өзбекстанда жасаймыз

Біздің Отанымыз — Өзбекстан. Оның табиғаты өте сұлу. Өзбекстанда бақтар, адырлар және жайлаулар көп. Өзендер арнасына толып ағады. Тау беткейлерінде ормандар бар.

Өзбекстанда шөлдер де бар. Шөлдердің бір бөлігі игерілген. Ол жерлерде мақта, бидай егіледі. Бау-бақтарда алуан түрлі жеміс-жидектер, ал егістік алқаптарда мақта, көкөніс, тәтті қауындар мен қарбыздар өсіріледі. Жайлауларда қой-қозылар, ірі қаралар бағылады.

Біз Отанымыздың табиғатынан рақаттанамыз.

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

СУ – ТІРШІЛІК КӨЗІ

Су бар жерде тіршілік бар. Жануарлар да, өсімдіктер де адамдар да тіршілік ете алмайды.

Өлкемізде өзендер көп. Арықтар мен анхорлар суды өзендерден алады. Бау-бақшалар, егістік алқаптар арықтар мен анхорлардың суымен суарылады. Су құбырлары арқылы ауыз су ағып келеді.

Су — табиғат байлығы. Оны үнемдеп пайдалану керек.

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

Жеміс-жидектерді қайнатылған суға жуып пайдалан

1. Неліктен жеміс-көкөністерді жуу керек?
2. Оларды қалай пайдаланасың?

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

КӨКТЕМ

Көктем келді. Күн жылыды. Кейбір ағаштар бүршік жарып, жапырақ жайды, ал кейбіреулері жаппай гүлдеді.

Күн жарқырап тұр. Нәуірзектер мен қарлығаштар ұшып келіп, ұя салып жатыр. Далалар жап-жасыл түске енген. Диқандар далада жұмыс бастады.

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

Құстар — біздің досымыз

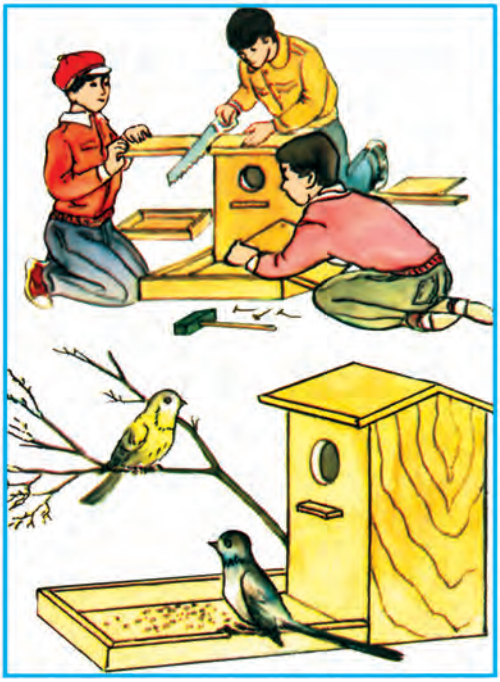

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

АДАМДАРЫҢ КӨКТЕМГІ ЕҢБЕГІ

Көктемде егістік алқаптарда жұмыс қызу жүріп жатыр. Диқандар картоп, орамжапырақ, қияр, қызанақ, қауын-қарбыз екті. Бағбандар бау-бақтарға ағаш көшеттерін отырғызды. Мақташылар егістік алқаптарға шит екті.

Көктемде топырақ ылғалды болады. Күн нұры жылуының нәтижесінде егілген егіндер жайқалып өседі. Мен де үлкендерге көшеттерді егуге көмектестім.

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

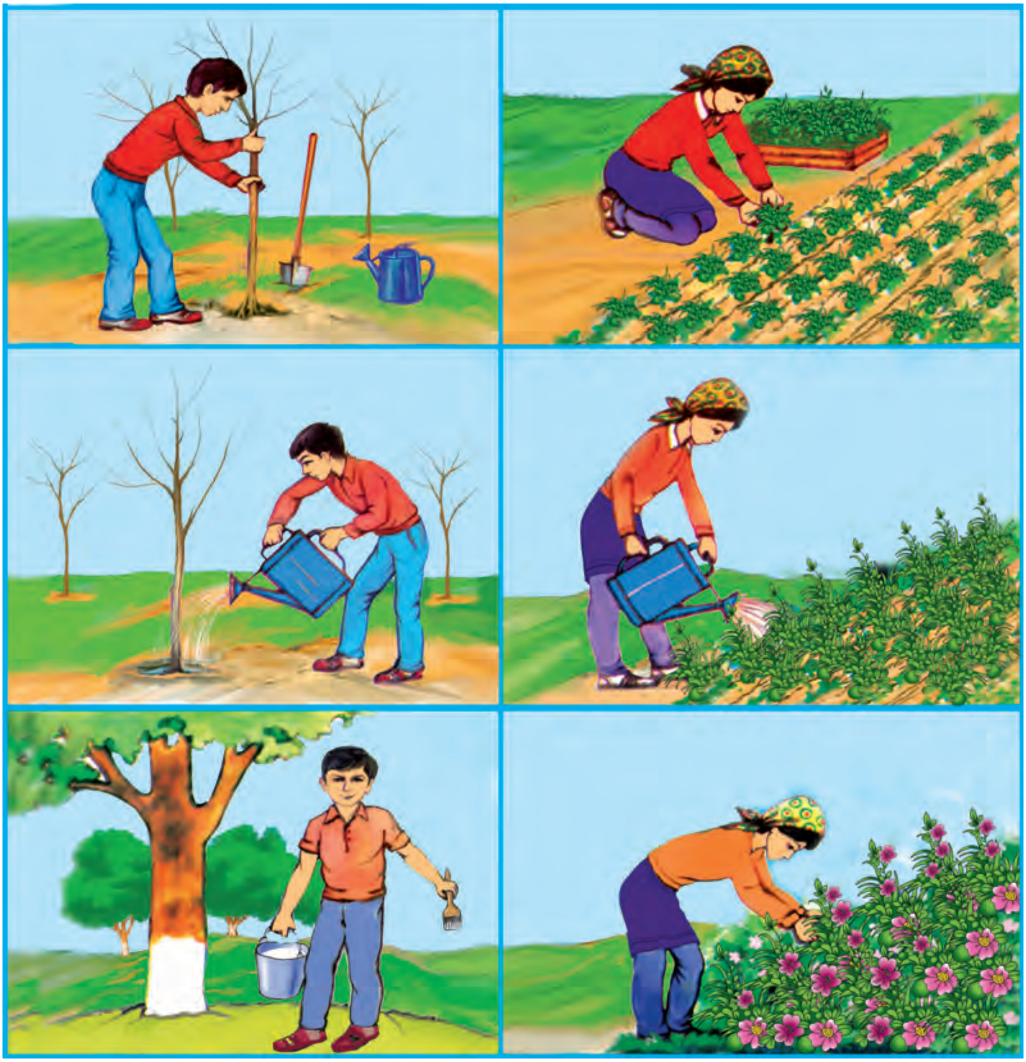

1. Сен көктемде қандай жұмыстарды орындадың?
2. Адамдардың көктемгі жұмыстары туралы не білесің?

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

НАУРЫЗ МЕРЕКЕСІ

Наурыз — көктем мерекесі. 21 наурызда күн мен түн теңеледі. Сондықтан бұл күнді көктемнің теңесуі деп атайды.

Ежелде жаңа жыл осы күннен басталған. Елімізде Наурыз мерекесі кеңінен тойланады.

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

АУЛЫМЫЗДЫҢ ТАБИҒАТЫ

Біз жасайтын ауыл тауға жақын орналасқан. Аулымыздағы бақтарда ағаштар гүлдеді. Егістік алқаптарға егілген егіндер өсе бастады. Жайлаулар жап-жасыл шөптермен көмкерілді.

Шегіргүлдер, қияқтар және қызғалдақтар жаппай ашылды.

Аулымыздың табиғатынан ләззат аламыз.

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

БІЗДІҢ БАҚ

Біздің бақ үлкен және сұлу.

Бағымызда өрік, алма, шабдалы, алмұрт, қызыл шие және беже ағаштары өседі.

Нұржан мен Жанар бақтағы көшеттерді күтіп-баптайды. Оларға су құйып, түбін қопсытады.

Біз бақта достарымызбен бірге серуендейміз.

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

БІЗ ЖӘНЕ ТАБИҒАТ

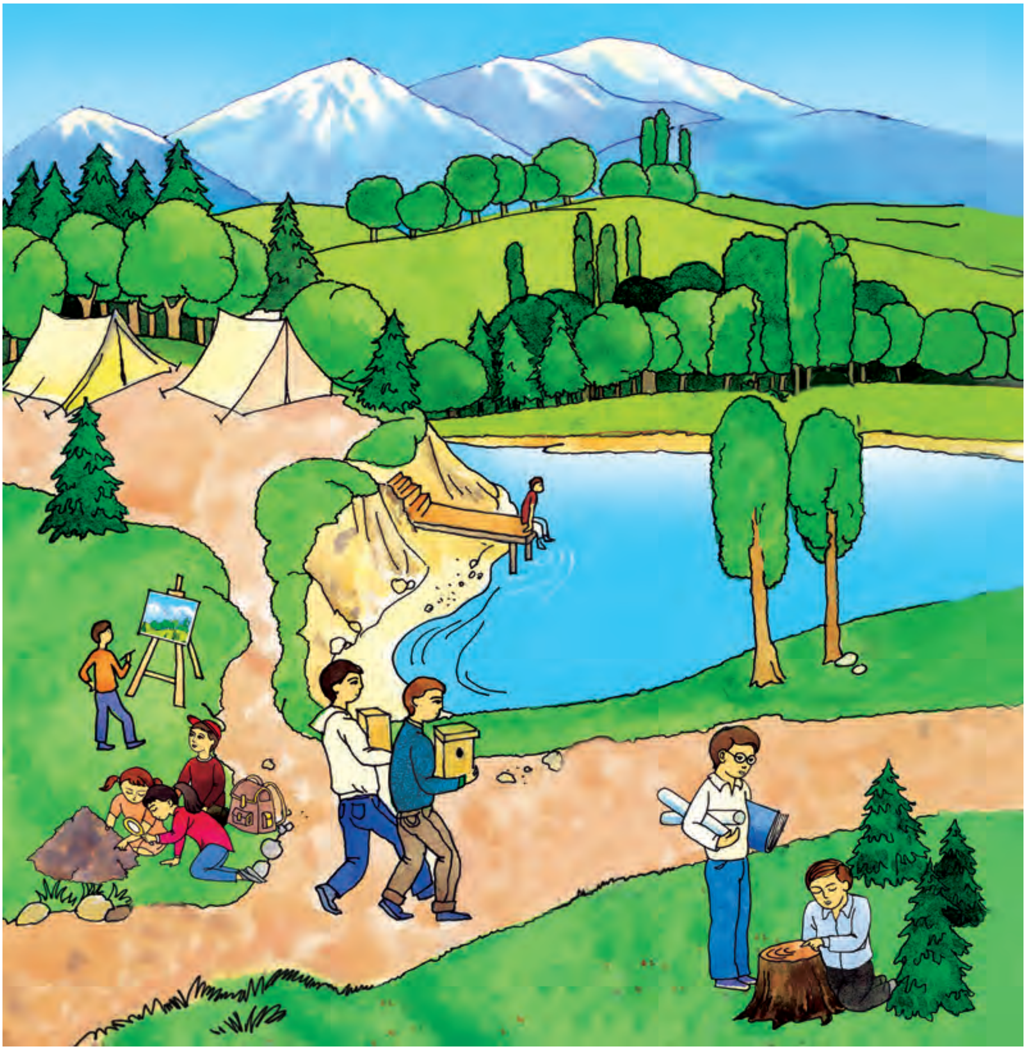

Суретке мұқият қараңдар. Адам табиғатқа қалай байланысқан?

Суретке қарап әңгіме құраңдар.

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

Жанды бұрыш

Кірпі

Қоян

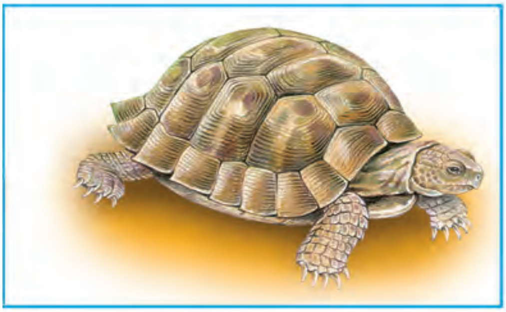

Тасбақа

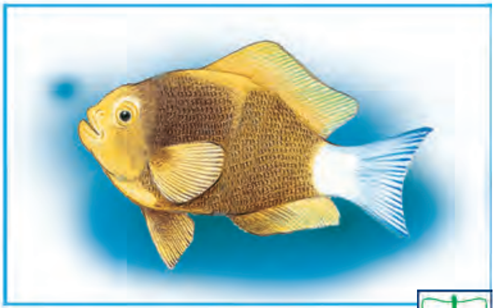

Балық

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

Жасыл дәріхана

Дәрілік өсімдіктердің үлкен маңызы бар. Олар егістіктерде, адырларда, бақтарда, ормандарда және тауларда өседі.

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

Жемісті ағаштар мен бұтақтар жемістерінің құрамында дәрумендер көп болады.

Шипалы өсімдіктердің жапырақтарын, гүлдерін және жемістерін дәрі ретінде пайдаланады.

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

СӘЛЕМ, ЖАЗ!

Маусым, шілде, тамыз — жаз айлары. Елімізде жаз өте ыстық болады. Бақтардағы жемістер піседі. Бақшалардағы қауын-қарбыздар жетіледі. Егістіктердегі бидай мен көкөністерді диқандар жинап-теріп алады.

Біз ата-анамызға бақтағы жемістерді теруге көмектесеміз. Пайдалы еңбектен соң рақаттанып дем аламыз.

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

Біз жазғы демалысқа шығамыз. Демалыста достарымызбен ойнаймыз. Әуіздер мен анхорларда шомыламыз. Балаларға арналған демалыс орындарында тынығамыз. Ол жерде уақытымызды қызықты өткіземіз. Табиғат аясына саяхат жасаймыз. Спорт жарыстарына қатысамыз. Қызықты кітаптар оқимыз.

Біз жазда әбден дем аламыз.

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

АДАМДАРДЫҢ ЖАЗҒЫ ЕҢБЕГІ

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

Табиғат, қиял, шығармашылық

Суретті қарап шығыңдар. Суретші қандай қателер жіберген?

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

БІЛІП ҚОЙҒАН ЖАҚСЫ!

Табиғи газ, электр желісі, құбырлардан ағатын су адам еңбегін жеңілдетеді. Бірақ оларға немқұрайды қараса бақытсыз жағдайға әкеп соғады.

От — адамның досы. Ол жылу мен жарық береді, адам еңбегін жеңілдетеді. Алайда оны абайлап пайдалану керек, болмаса от дұшпанына айналуы да мүмкін.

ЕСІҢДЕ САҚТА!

От — ойыншық емес!

Өрт үлкен бақытсыздық туғызады.

Отпен ойнама!

Өрт болған жағдайда дереу үлкендерге хабарла.

Содан соң 101 телефон нөмірі арқылы өрт сөндірушілерді шақыр.

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

МАЗМҰНЫ

Мен және айналамдағы әлем.....................3
Біздің мектеп...4
Біздің махалла...6
Көшеде жүру ережелері...............................8
Оқушының күн тәртібі...............................10
Жеке гигиена..12
Күн...14
Жыл мезгілдері..15
Өсімдіктердің күзгі тіршілігі.......................16
Адамдардың күзгі еңбегі.............................17
Өсімдіктер дүниесі...................................... 18
Өсімдік мүшелері...19
Гүлзар..20
Бөлме өсімдіктері..21
Үй жануарлары мен үй құстары................22
Жабайы жануарлар......................................24
Құстар..26
Жәндіктер...27
Қыс...28
Жаңа жыл..29
Біз пайдаланатын жиһаздар.......................30

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

Асханада..31
Электр жабдықтары...32
Компьютер...33
Біз Өзбекстанда жасаймыз...........................34
Су – тіршілік көзі...36
Жеміс-жидектерді қайнатылған суға
жуып пайдалан..37
Көктем...38
Құстар – біздің досымыз..............................39
Адамдардың көктемгі еңбегі.....................40
Наурыз мерекесі...42
Аулымыздың табиғаты.....................................43
Біздің бақ...44
Біз және табиғат...45
Жанды бұрыш..46
Жасыл дәріхана...47
Сәлем, Жаз!...49
Адамдардың жазғы еңбегі.........................,...51
Табиғат, қиял, шығармашылық....................52
Біліп қойған жақсы!..53
Есіңде сақта!..53

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

AIDA GAYKOVNA GRIGORYANS

ATROFIMIZDAGI OLAM

Umumiy o‘rta ta’lim maktablarining
1-sinfi uchun darslik

(Qozoq tilida)

12-nashri

Cho‘lpon nomidagi nashriyot-matbaa ijodiy uyi – 2015

Аударған **Райхан Бабатаева**

Редакторы **Р. Өктем**
Көркемдеуші редактор **Сардор Курбанов**
Техникалық редакторы **Елена Толочко**
Кіші редакторы **Гулбайра Ералиева**
Корректоры **Гүлнәр Оразқызы**
Компьютерде беттеген **Гулчехра Азизова**

Лицензия AI № 163. 09.11.2009. Басуға 2015 жыл 10 июнде қол қойылды. Пішімі $70\times90^{1}/_{16}$. «Pragmatica Kazakh» гарнитурасы. Кеглі 18. Офсеттік басылыс. Шартты баспа табағы 4,09. Есептік баспа табағы 4,07. Таралымы 6681 дана. Келісім № 24–2015. Тапсырыс № 15–429.

Өзбекстан баспасөз және ақпарат агенттігінің Чулпон атындағы баспа-полиграфия шығармашылық үйі. 100129, Ташкент, Науаи көшесі, 30.
Телефон: (371) 244-10-45. Факс (371) 244-58-55.

Өзбекстан баспасөз және ақпарат агенттігінің «O‘zbekiston» баспа-полиграфия шығармашылық үйінде басылды. 100129. Ташкент, Науаи көшесі, 30.

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE